

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 14 юни 2019 г.
(OR. en)

10354/19

SOC 485
EMPL 374
SAN 304

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
Дата:	13 юни 2019 г.
До:	Делегациите
№ предх. док.:	9686/19
Относно:	Променящият се свят на труда: размисъл относно новите форми на труд и последиците за безопасността и здравето на работниците - Заключение на Съвета (13 юни 2019 г.)

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета относно променящия се свят на труда: размисъл относно новите форми на труд и последиците за безопасността и здравето на работниците, приети от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси на заседанието му от 13 юни 2019 г.

Промениящият се свят на труда: размисъл относно новите форми на труд и последиците за безопасността и здравето на работниците

Заклучения на Съвета

КАТО ПРИПОМНЯ, ЧЕ

1. Комплексните последици от технологичния напредък, демографските промени, изменението на климата и глобализацията променят облика на съвременния живот. Нарастващата цифровизация, роботизацията, използването на изкуствения интелект и развитието на икономиката на цифровите платформи водят до дълбоки промени на пазара на труда със съществени последици за организацията на труда. Тези промени предлагат нови възможности за работа и могат да допринесат за социалното приобщаване, но едновременно с това пораждаат някои предизвикателства. Новите форми на труд, например тези, произтичащи от цифровизацията, както и новата организация на труда, могат да представляват предизвикателство по отношение на традиционната организация на заетостта, което ще се отрази върху достойния труд и справедливите условия на работа, както и върху безопасността и здравето на работниците.
2. Всички работници, включително тези от публичния сектор, имат право на достоен труд и справедливи условия на труд, както и на високо равнище на безопасност и защита на здравето на работното място, които трябва да са осигурени независимо от мащабите на работодателя, естеството на работата, вида на трудовото правоотношение или държавата членка, в която се осъществява заетостта, с което се допринася за целта на ЕС за постоянно подобряване на условията на живот и труд на работниците.
3. С обявяването на Европейския стълб на социалните права Европейският парламент, Съветът на Европейския съюз и Европейската комисия поеха общ политически ангажимент да гарантират в рамките на съответните си области на компетентност по-добро привеждане в действие и прилагане на социалните права, включително правата на работниците на „сигурна и гъвкава заетост“ (принцип 5), на справедливо възнаграждение, което осигурява достоен стандарт на живот (принцип 6), на „баланс между работата и личния живот“ (принцип 9) и на „здравословна, безопасна и добре приспособена работна среда и защита на личните данни“ (принцип 10).

4. Достиженията на трудовото право на Европейския съюз се изразяват, *inter alia*, в серия директиви, определящи, например, индивидуалните права (работно време, млади работници, работа на срочен договор или на непълно работно време, работа чрез агенции за временна заетост) или колективните права (информация и консултации, Европейски работнически съвети, защита на работниците в случай на несъстоятелност на работодателя, прехвърляне на предприятия или колективни уволнения), които установяват минимални изисквания и дават възможност на държавите членки да въведат по-строги правила за защита.
5. Законодателната рамка за здравословни и безопасни условия на труд определя минималните изисквания за безопасността и здравето на работниците при работа, приложими към всички трудови сектори в Европейския съюз¹.
6. Новите форми на труд стават все по-многообразни, което води до нови договорни споразумения и нетипични форми на заетост. Тези нови споразумения могат да донесат ползи за страните по тях и за обществото като цяло. Те могат да улеснят достъпа до пазара на труда за редица групи, сред които хората, които обикновено са най-откъснати от него, и по този начин да допринесат за социалното приобщаване. Освен това те могат да предложат по-голяма гъвкавост и повече възможности за подобряване на равновесието между професионалния и личния живот. Същевременно обаче трябва да се обърне специално внимание на въздействието на тези промени в организацията на труда върху общото благосъстояние на работниците, включително качеството на тяхната работа и физическото и психическото им здраве. Новите форми на труд не следва да намаляват или накърняват отговорността на работодателя да осигури здравословни и безопасни условия на труд на работниците във всеки аспект, свързан с този труд.

¹ Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място и специални директиви по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО, както и други свързани с темата директиви.

7. Новите форми на труд и променящите се модели на работа могат да доведат до нови рискове, например размиване на границите между професионалния и личния живот, потенциално изолиране от работната среда и десоциализация, стрес и когнитивно натоварване, рискове, свързани с работата и взаимодействието с работи, по-дълъг професионален живот и активен живот на възрастните хора. Тези рискове следва да бъдат правилно оценени.
8. В заключенията си от март 2015 г. на тема „Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година: Приспособяване към новите предизвикателства“ Съветът призова Европейската комисия да продължи да насърчава здравословните и безопасни условия на труд, като взема всички необходими мерки за преодоляване на набелязаните предизвикателства и отчита надлежно промените на пазара на труда².
9. В заключенията си от декември 2017 г. относно бъдещето на труда: с лекота в цифровата среда Съветът прикани държавите членки, Европейската комисия и социалните партньори да отчитат появата на нови форми на труд, като същевременно осигуряват достойни условия на труд, подходяща социална закрила и равни възможности за всички; да вземат предвид променящите се форми на труд при разработването и прилагането на политиките за заетостта, сред които политиките за здравословните и безопасни условия на труд, образованието и обучението, на социалната политика³, както и на ученето през целия живот.
10. Освен това в своите заключения от юни 2018 г. „Бъдещето на труда: подход, основан на жизнения цикъл“ Съветът прикани държавите членки и Европейската комисия да вземат под внимание новите форми на работа в политиките по заетостта и социалната сигурност и да насърчават подходяща защита за различните категории работници⁴.

² Заключение на Съвета от март 2015 г. „Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година: Приспособяване към новите предизвикателства“ (точка 17).

³ Заключение на Съвета от декември 2017 г. относно бъдещето на труда: с лекота в цифровата среда (точки 19 и 20).

⁴ Заключение на Съвета от юни 2018 г. „Бъдещето на труда: подход, основан на жизнения цикъл“ (точка 35).

11. Възможно е иновациите и технологичните промени, икономическото развитие и новите форми на труд да дадат отражение както върху безопасността и здравето при работа, така и върху конкурентоспособността и производителността на предприятията. На този социален и икономически проблем от спешно естество трябва да се намери разрешение с цел гарантиране на високо равнище на безопасността и здравето при работа, както и на достойни и справедливи условия на труд.

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

12. ИЗТЪКВА, че принципът на достоен труд и справедливи условия на труд, залегнал в Европейския стълб на социалните права, обхващащ мерките в областта на здравословните и безопасни условия на труд, се прилага за всички работници независимо от мащабите на предприятието, вида и продължителността на трудовото правоотношение.
13. ПОДЧЕРТАВА, че съгласно Рамковата директива на ЕС 89/391/ЕИО отговорността за гарантирането на безопасността и здравето на работниците във всеки аспект, свързан с работата, включително за извършването на оценка на рисковете за безопасността и здравето при работа, е на работодателите.
14. ПРИДАВА ОСОБЕНО ЗНАЧЕНИЕ на набелязването на начини за гарантиране на безопасността и здравето на работниците, практикуващи нови форми на труд на места, където необходимите условия за защитата на работниците биха могли да бъдат извън контрола на работодателя.
15. НАБЛЯГА на значението на Препоръка 2003/134/ЕО на Съвета относно защитата на здравето и безопасността на труда на самостоятелно заетите лица и нейното изпълнение в контекста на новите форми на труд.

16. ПРИВЕТСТВА съобщението на Комисията „По-безопасен и здравословен труд за всички — осъвременяване на законодателството и политиката на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд“⁵, което поставя акцент върху сътрудничеството с държавите членки и социалните партньори за премахването или актуализирането на остарелите разпоредби и върху подпомагането на предприятията, по-специално микропредприятията и МСП, да спазват правилата за здравословни и безопасни условия на труд и да насочат усилията отново към гарантирането на по-добра и по-широка закрила, спазване на правилата и правоприлагане на място.
17. ПОСОЧВА, че по данни на Евростат свързаните с трудовата дейност мускулно-скелетни увреждания и психосоциални рискове са най-честите причини за отпуск по болест⁶.
18. ИЗТЪКВА необходимостта да се гарантира ефективно изпълнение и прилагане на правото на ЕС относно условията на работа, безопасността и здравето, когато, *inter alia*, работниците имат нетипични трудови правоотношения и практикуват нови форми на труд.
19. ПОДЧЕРТАВА необходимостта от определяне и разбиране на възможните рискове и предизвикателства за благосъстоянието на работниците, породени от новите форми на труд, новата организация на труда и новите професии. Това следва да бъде придружено, когато е необходимо, от политики и мерки на европейско равнище за гарантиране на достоен труд и справедливи условия на труд, както и на безопасна и здравословна работна среда, и следва да отчита свързаните с пола аспекти и групите в неравностойно положение. Следва да се проучат нови възможни действия, в това число включването на душевното равновесие в съответните практически знания, умения и компетентности, които следва да бъдат насърчавани по време на трудовия живот⁷.
20. ПОСОЧВА факта, че разработването на адекватен политически отговор следва да бъде подкрепено от научни доказателства. Социалните партньори, организациите на гражданското общество и други имащи отношение заинтересовани страни следва да бъдат включени в разработването и наблюдението на адекватен политически отговор.

⁵ COM (2017) 12 final.

⁶ Проучване на Евростат на тема „Лица, които посочват, че имат свързан с трудовата дейност здравен проблем — Лица, които посочват, че имат свързан с трудовата дейност здравен проблем по пол, възраст и вид на проблема“ Последна актуализация: 21.3.2019 г. (http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hsw_pb5&lang=en)

⁷ Заключение на Съвета „Бъдещето на труда: подход, основан на жизнения цикъл“ (точка 27).

21. ПРИПОМНЯ резултатите от доклада на ОИСР и Европейската комисия *„Политически отговор на новите форми на труд“*, в който се показва значението на взаимното обучение за страните, изправени пред подобни проблеми, което следва да бъде подкрепено⁸.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ И ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ, в тясно сътрудничество и според съответните им области на компетентност:

22. ДА ПРОДЪЛЖАВАТ да разглеждат въздействието на новите форми на труд върху условията на труд и безопасността и здравето на работниците и да вземат предвид това въздействие при изготвянето на своите политики.
23. ДА ПРИЗНАЯТ важността на зачитането на автономността и ролята на социалните партньори и различните модели на пазари на труда на държавите членки.
24. ДА СЪБИРАТ допълнителни данни, като изготвят нови инструменти за наблюдение, когато е целесъобразно, относно:
- новите форми на труд, по-специално ситуациите, в които работното място би могло да попада извън контрола на работодателя;
 - начините, по които работодателите изпълняват задълженията си в контекста на новите форми на труд с цел насърчаване на достойния труд и справедливите условия на труд и гарантиране на безопасността и здравето във всеки аспект, свързан с тяхната работа;
 - изпълнението на правната рамка в областта на здравословните и безопасни условия на труд⁹.

⁸ *„Политически отговор на новите форми на труд“*, ОИСР 2019 г., въз основа на проучване на ОИСР и Европейската комисия на 44 министерства на труда в държави от ОИСР, ЕС и Г-20.

⁹ Тези данни понастоящем се събират от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа в рамките на Европейското проучване за новите и нововъзникващите рискове в предприятията (ESENER), Европейското проучване на условията на труд в Европа, *ad hoc* модула в рамките на Проучването на работната сила в ЕС относно трудовите злоупотреби и други свързани с работата здравни проблеми.

25. ДА ПРОУЧАТ в съответствие с националното право и практики допълващи процедури и инструменти към традиционните процедури за инспекции и контрол за спазване на здравословните и безопасни условия на труд и на правилата на трудовото право, по-специално с оглед на наблюдението на новите форми на труд, и да укрепят сътрудничеството между съответните участници във връзка с това на равнище ЕС и на национално равнище.
26. ДА ПРОУЧАТ как цифровите технологии могат да се използват по-добре за подпомагане на работодателите, работниците, инспекторатите по труда и по-специално микро- и малките предприятия за управление на промените в организацията на труда в интерес на работниците, например чрез цифрови инструменти за определяне, оценка и управление на риска, онлайн информация, добри практики и цифрови учебни материали, както и да подобрят и активизират използването на цифрови инструменти, разработени от държавите членки, и функциите на интерактивния онлайн инструмент за оценка на риска (OiRA).

ПРИКАНВА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ:

27. ДА НАБЕЛЕЖИ в сътрудничество с Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд и Европейската агенция за безопасност и здраве при работа предизвикателствата и рисковете, свързани с качеството на работните места и безопасността и здравето на работниците, включително отговорността на работодателите, свързани с новите форми на труд и организацията на труда, както и с новите професии.
28. ДА НАБЕЛЕЖИ възможни нови политически решения с подкрепата на Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място.
29. ДА ПРОДЪЛЖАВА да насърчава защитата на достойния труд и справедливите условия на труд за всички работници в ЕС чрез ефективно прилагане на съществуващата рамка на ЕС за трудовото право, включително в контекста на новите форми на труд и последиците от технологичното развитие за организацията на труда.
30. ДА ПРОДЪЛЖАВА да модернизира политиките в областта на здравословните и безопасни условия на труд в съответствие с променящия се свят на труда, за да се поддържа и, когато е възможно, да се подобри настоящото равнище на защита на здравословните и безопасни условия на труд, и по-специално с подкрепата и работата на Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ:

31. ДА ОБМЕНЯТ опита в справянето с тези нови предизвикателства чрез постоянен дебат на европейско равнище, като по този начин улеснят приспособяването към новите рискове и възможности, свързани с труда, които новите форми на труд все повече поставят както пред работодателите, така и пред работниците.
32. ДА ОСИГУРЯТ подходящо обучение за инспекторите по труда за посрещане на новите предизвикателства и да засилят сътрудничеството между инспекторатите по труда в държавите членки с цел обмен на най-добри практики и опит, включително чрез активно сътрудничество в рамките на Комитета на старшите инспектори по труда.
33. ДА ОБМИСЛЯТ доколко ще са подходящи в бъдеще сегашните определения за работно място в контекста на новите форми на труд, като вземат предвид работата на Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място.
34. ДА ПРОУЧАТ възможни индивидуални подходи в съответствие с правото на Съюза и националното право с цел гарантиране на защитата на работниците при новите форми на труд, без да намалят или накърнят отговорността на работодателя да осигурява здравословни и безопасни условия на труд на работниците във всеки аспект, свързан с този труд.

ПРИКАНВА СОЦИАЛНИТЕ ПАРТНЬОРИ:

35. ДА ПРОДЪЛЖАВАТ да полагат усилия за гарантиране на качество на работните места, достоен труд и справедливи условия на труд и да адаптират здравословните и безопасни условия на труд към промените в контекста на новите форми на труд.
36. ДА УЧАСТВАТ активно на национално равнище и на равнището на ЕС в различни свързани с този въпрос форуми.
37. ДА ВЗЕМАТ ПРЕДВИД съществуващото законодателство в областта на безопасността и здравето при работа в контекста на решението си да водят преговори в рамките на съвместната работна програма за периода 2019—2020 г. по самостоятелно рамково споразумение относно цифровизацията.

Източници

1. Междунституционални документи на ЕС:

- Европейски стълб на социалните права

2. Законодателство на Съюза:

- Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място (Рамкова директива за здравословните и безопасни условия на труд)
- Препоръка 2003/134/ЕО от 18 февруари 2003 г. относно по-добра защита на здравето и безопасността на труда на самонаетите лица.

3. Документи на Съвета:

- Заключение на Съвета от март 2015 г. „Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година: Приспособяване към новите предизвикателства“
- Заключение на Съвета от септември 2015 г. „Нова програма за здраве и безопасност на работното място за насърчаване на по-добри условия на труд“
- Заключение на Съвета от декември 2017 г. относно бъдещето на труда: с лекота в цифровата среда
- Заключение на Съвета от юни 2018 г. „Бъдещето на труда: подход, основан на жизнения цикъл“

4. Документи на Европейската комисия:

- Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година: Приспособяване към новите предизвикателства
- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: По-безопасен и здравословен труд за всички — осъвременяване на законодателството и политиката на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд (COM(2017) 12 final)
- Оценка на практическото прилагане на директивите на ЕС в областта на безопасността и здравето при работа (БЗР) в държавите — членки на ЕС (2015 г.)

5. Документи на Европейския парламент:

- Резолюция на Европейския парламент от 25 ноември 2015 г. относно стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 година (2015/2107(INI))

6. Други

- Становище на Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място относно осъвременяването на шестте директиви в областта на здравословните и безопасни условия на труд за гарантиране на по-здравословна и безопасна работа за всички (1718/2017) по отношение на Директивата за работното място (89/654/ЕИО)
- Доклад на ЕС и на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа относно прогнози за нови и възникващи рискове за безопасните и здравословни условия на труд, свързани с цифровизацията до 2025 г.
- Документ за обсъждане на ЕС и Европейската агенция за безопасност и здраве при работа на тема „Преглед на бъдещето на труда — роботика“
- Доклад на ОИСР от 2019 г. „Политически отговор на новите форми на труд“
- Проучване на Евростат на тема „Лица, които посочват, че имат свързан с трудовата дейност здравен проблем — Лица, които посочват, че имат свързан с трудовата дейност здравен проблем по пол, възраст и вид на проблема“ Последна актуализация: 21.3.2019 г.